

BO CAVEFORS:

DEMOKRATIN I USA VID VÄGS ÄNDE?

I Europa talar man sedan årtionden om att vi européer amerikanseras. I många avseenden är detta säkerligen korrekt. Lika uppenbart är emellertid att många människor är omedvetna om vidden av amerikanseringen. Därför är det viktigt och nyttigt att analysera och diskutera vad som skiljer och vad som förenar människorna och de politiska visionerna och ambitionerna i Europa och i USA.

Som världens äldsta demokrati i modern tid, har USA sedan 1700-talet oupphörligen framhållits som föredöme för européer. Störst betydelse för denna nya-världen-propaganda har den franske statsmannen och historikern Alexis de Tocqueville haft med fyrabandsverket *Demokratin i Amerika*, som utkom mellan 1835 och 1840. 125 år efter Tocquevilles standardverk publicerar senatorm och presidentkandidaten Eugene McCarthy *America Revisited*, en bok som naturligtvis icke är jämförbar med fransosens klassi-

ker, men dock av stort värde för förståelse av amerikansk demokrati. Den boken har gått spårlöst förbi i Europa.

Den tyske filosofen Werner Peters är, jämsides med den likaledes tyske filosofen Rüdiger Safranski, oerhört intressant som analytiker av europeisk nutid. Peters är född 1941, han har studerat filosofi i Bonn och driver numera ett "konstnärshotell", *Chelsea*, i Köln. Under rätt många år från sextiotalets slut och framöver, var han i Washington medarbetare till kongressledamöterna Lee Hamilton och Mc Carthy.

I boken med den tvåspråkiga titeln *The Existential Runner: Über die Demokratie in Amerika*, frågar sig Peters om den amerikanska demokratin nu, efter den så kallade segern över kommunismen, nått höjdpunkten, om demokratin nått vägs ände och framtiden bjuder på helt andra samhällsideal.

Peters analyserar demokratin inbyggda motsättningar och konstaterar att i USA innebär demokrati inte endast att politiska institutioner fungerar de

The Existential Runner: Über die Demokratie in Amerika.
Werner Peters. Edition Isele, Eggingen 1992

mokratiskt, utan att demokratin finns i livsstilen, i "American Way of Life", att det finns en grundläggande överensstämmelse mellan det politiska samhället och amerikansk kultur. Men frågan är: kan detta tvåhundraåriga demokrati-recept leva vidare och vidareutvecklas i en alltmer globalt explosiv framtid?

Analysen koncentreras kring tre saksfrågor: om samhällets öppenhet, om människors rörlighet och om människors aktiva motståndskraft. Peters menar att demokratin hälsotillstånd i dagens USA sällan påverkas av enskilda människor, av det "lilla samhället", utan i huvudsak formas och domineras av finansmarknaden och av massmedia. Därtill kommer byråkratins växande makt och presidentskapets ökade imperialistiska karaktär, att idén om ett *Pax Americana*, USA som fredsstiftare och världspolis, är förödande för demokratin, inte endast i USA utan också i den övriga världen. Enligt Peters har det nordamerikanska samhället under efterkrigstiden förvandlats från rättsstat till försvarsadvokatstat, där domstolarna fungerar som reparationsverkstäder för politikernas politik; att domstolarna, med författningens hjälp, allt oftare måste korrigera de politiska partiernas, finansaktörernas och mass medias agerande. Denna utveckling innebär ett stort steg bort från demokrati och demokratiska beslutsprocesser. Grundvalarna för den demokratiska staten rycks undan.

Till avdemokratiseringen i USA hör också vad Peters kallar amerikanernas "pragmatism" i religiösa frågor, förmågan att samtidigt vara djupt religiös och totalt världstillvänd.

Vad som sker i USA kommer med några års fördröjning till Europa, europeerna amerikaniseras. Politikerförakt och ointresset för aktiv politisk medverkan, ointresset för att arbeta inom politiska partier, oviljan att rösta vid allmänna val, och mycket annat av detta slag, är sedan länge realitet i USA. Denna negativa attityd till att engagera sig, till att överhuvud taget bry sig, är ett fenomen som blir allt tydligare också inom arbetslivet. Peters hänvisar till inkomstskillnaderna mellan företagsledare och anställda, där relationstalen för USA är 1:120 medan de i Tyskland är 1:25 och i Storbritannien 1:35. När nordamerikanerna inser att de inte längre är världsbäst, kommer de inte heller att bekymra sig om att kämpa för demokratin.

Till alla dessa olyckor lägger Werner Peters konstaterandet att sociala spänningar i dagens USA nått den punkt som traditionellt anses vara klassiska uttryck för strukturomvandlingar som präglar förrevolutionära samhällen. Detta i kombination med tilltagande globalt verkande militarism, är kräftsvulster som hårt och snabbt bryter ned den materiala och moraliska substansen i amerikansk demokrati.